

5. Реклама та PR у масово-інформаційному просторі. Одеса : Астропринт, 2009. 397 с.
6. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрямки та проблеми : підручник. Полтава : Докілля-К, 2008. 712 с.
7. Шевченко Л. Медіалінгвістика в сучасній Україні: аналіз ситуації. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2013. Вип. 26. С. 3–12.

ОСЛОВЛЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ПЕРСОНАЖІВ ПОВІСТІ «ДОКТОР КАЧІОНІ» ГАЛИНИ ЖУРБИ

Кость Ірина Ярославівна

*асистент, Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, kost_i@tnpu.edu.ua*

Поврозник Наталія Євгенівна

*вчитель, Тернопільська загальноосвітня школа I-III ступенів № 24,
povroznyk_n@ukr.net*

У парадигмі антропоцентричного підходу до вивчення мовознавства цілком закономірно вписується дослідження ословлення емоційної сфери людини. Розгляд мовних засобів, які виражають переживання, у художньому тексті дозволяє зазирнути у свідомість, відтворити бачення і розуміння духовного життя етносу загалом, й окремого письменника осібно. Підґрунтя емотивних студій закладене у працях Бабенко Л., Бойко Н., Вежицької А., Ковечеса З., Романової Н., Шаховського В. та ін.

Прозовий доробок Галини Журби є маловідомим широкому загалу й потребує і заслуговує численних лінгвістичних студій, що й обумовлює актуальність нашого дослідження. Метою ж є аналіз лексичних засобів ословлення емоційного стану людини, який видається можливим у разі виконання таких завдань: з'ясування лексико-граматичних особливостей назв емоцій, їх сполучуваності, визначення мовного представлення інтенсивності та тривалості як одних з основоположних рис переживання. Матеріалом вивчення є повість Галини Журби «Доктор Качіоні» [2].

Лексика емоцій, тобто слова, що називають чи повідомляють про емоційний стан людини, слугує провідним засобом вербалізації чуттів. Семантична структура цих одиниць складається з денотативного макрокомпонента, до якого входять семи «емоція» і «почуття», й не містить конотативного емотивного значення [1, с. 65].

Морфологічне членування лексики емоцій, що вживається в досліджуваному тексті Галини Журби, дозволяє говорити про активне використання іменників, які називають почуття (*ляк, острах, кохання, захоплення, сум, смуток, жаль, розпука, пригноблення, приємність, туга, переляк*), які вказують на емотивну причину дії (*зі злості та досади, з переляку, з розчулення*) та супроводжують діяльність (*з жалем, з тугою, з насолодою, з приємністю*). Варто зазначити часте послуговування письменницею прикметниками і дієприкметниками (*радий, сердитий, розгнівана, втішена, вдоволені, весела, захоплені, огірчені, зворушений, схвильований, щасливий, безжурна*). Дієслова у тексті мають значення процесу переживання (*тужу, боліло, любили, дулася, лякатися, здивувався, засмутилися, заспокоїлася*) й емоційного впливу, наслідком якого є породження почуття (*тішисть, заспокойтеся, образив, вразив, втішило, розчулило, дошкулило, здивувало*). Прислівниками, як назвами стану людини, Галина Журба послуговується дещо рідше (*школа, прикро, боляче, тужно, стидно, жаль*), частіше використовує їх, щоб вказати на емоційне забарвлення невербального вияву емоцій (*привітав приязно, крикнув радісно, губи розхилені печально*).

Іменникові та прислівникові назви емоцій поєднуються з дієсловами, що дозволяє говорити про виникнення переживання (*відчув щось ніби задрість* [2, с. 176], *раптом зробилося її жаль* [2, с. 76]), тривале відчуття (*почув себе ніяково* [2, с. 56], *відчувають непоборну відразу* [2, с. 72]), провокування його появи (*завдаючи нову муку* [2, с. 160], *робити прикрости* [2, с. 163]) чи зникання (*почуття ніяковости почало мене звільна покидати* [2, с. 67]).

У тексті трапляються слова, що слугують загальною назвою почуття, як-от: *сантимент, самопочуття, почування, переживання, зворушення*. Також письменниця звертає увагу на настрій персонажів. Для його конкретизації використовує прикметники *добрий,*

піднесений, святочний, безжурний, врочистий, невеселий, жалібний, поганий (настрій), добрий (гумор).

Одночасне відчуття кількох емоцій персонажами Галина Журба ословлює двома способами: за допомогою словосполучення, кожен компонент якого номінує інше почуття (*лякливий смуток* [2, с. 43], *радісна тривога* [2, с. 101], *розпучливо трагічна* [2, с. 201]), або вживанням лексики емоцій на позначення різних почуттів у межах одного чи суміжних речень (*такий приголомшений, зажурений та зняковілий* [2, с. 11]; *мені було жаль її, хоч одночасно щось тішилося у мені* [2, с. 124]). Зрідка вербалізований перехід одного стану в інший (*огірчення моє вилилося в почуття безмежної вдячності й захвату* [2, с. 135]).

Як зазначають психологи, одними з фундаментальних рис емоцій є їх інтенсивність та тривалість [3, с. 118-119]. Найбільше уваги у тексті приділено силі переживання. Вона може бути закодованою в лексичному значенні назви емоції (*лють, очманілий, оскраженілий*), проте частіше висловлюється шляхом поєднання слів. Інтенсивність почуття вербалізовано прислівниками (*дуже боляче* [2, с. 174], *страшенно люблю полювання* [2, с. 68], *невимовно прикро* [2, с. 72], *любив найбільше, найдужче* [2, с. 176], *перечулені трохи* [2, с. 201]), прикметниками (*божевільне щастя* [2, с. 133], *безмежної вдячності* [2, с. 135], *з подвійною насолодою* [2, с. 91]), дієсловами у складі метафор (*лють аж захлистує мене* [2, с. 44], *мої симпатії якось раптом зблідли* [2, с. 144]), сполуками іменників з прийменниками (*обурило до безтями* [2, с. 59-60], *зворушувало до сліз* [2, с. 146], *схвильований до глибини* [2, с. 167], *закоханий з чубом* [2, с. 131], *закоханий по самі вуха* [2, с. 197]). Щодо тривалості, то у тексті зацентровано на короткочасності чуттів. Письменниця звертається до образів диму, зірваної квітки, фантому, залучає прикметники *скороминущий* та *швидкоминущий* (*скороминущі [...] почування, навіть найпалкіші. Все щезає як дим [...]. Любов наша [...] сьогодні не більше як фантом* [2, с. 112], *щастя. Швидкоминуче, як зірвана квітка, що криє у собі зародок смерти* [2, с. 137]).

Отже, ословлення емоційного стану персонажів у повісті «Доктор Качіоні» Галини Журби здійснено іменниками, прикметниками й дієприкметниками, дієсловами та рідше прислівниками. Слова, які

сполучаються з лексикою емоцій, указують на виникнення, тривання, породження і зникання переживання, на одночасне протікання різних почуттів, на інтенсивність та тривалість емоцій. Перспективним видається подальше дослідження образної номінації емоцій у текстах Галини Журби.

Список використаних джерел

1. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2005. 552 с.
2. Журба Г. Доктор Качіоні. Львів : Априорі, 2017. 248 с.
3. Кириленко Т. С. Психологія: емоційна сфера особистості : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2007. 256 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ АНГЛІЦИЗМІВ В УКРАЇНОМОВНОМУ МАС-МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Ладика Ольга Володимирівна

кандидат філологічних наук, викладач,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, olha.ladyka@tnpu.edu.ua

В умовах сучасного суспільства, де головною рушійною силою є інформація, ключовим видом дискурсу, що реалізує рух соціальної думки і формує концептуальну картину світу людини, є мас-медійний дискурс, який ще називають медіадискурсом. Мова ЗМІ, як найдинамічніший підстиль публіцистичного стилю, надзвичайно чутливо реагує на останні суспільно-політичні, економічні та інші зміни в державі, що зумовлено її тісним зв'язком із навколишньою дійсністю. Про це свідчить передусім словниковий фонд сучасних медіатекстів, який зазнав помітного оновлення в аналізованій період. Зважаючи на проаналізований матеріал (тексти медійних ресурсів (радіо, телебачення, Інтернет, реклама, друковані ЗМІ та ін.) – орієнтовний обсяг матеріалу понад 250 ресурсів), стверджуємо, що у сучасному часопросторі відбуваються процеси перерозподілу активної і пасивної лексики мас-медіа, розширення сполучуваності слів, поповнення словника інноваціями іншомовного походження, детермінологізації спеціальної лексики на сторінках періодичних